

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 55. Dde officio Aduocati,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

blica tali mitigationi reclamare cenetur, ne in ea foneatur animus, & audacia talia committendi. Ad quod facit illud Deut. 13. de idololatria puniendâ; Non parcat ei oculus tuus, vt miseriaris, & occultes eum: sed statim interficies, &c. vt omnis Israel audiens timeat, & nequaquam vltra faciat quidpiam huius simile.

De ceteris quæ in Iudice requiruntur.

SECTIO V.

657. **Q**UARTVM quod in Iudice requiritur ad debite licite iudicandum, est scientia, prout confirmatur: tum per illud in Cap. Non est prima, quæst. 1. in fine. Quisquis Sacerdotium, non ad elationem pompam, sed ad utilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cum eo quod est subiturus onere metiatur: vt si est impar, abstineat; & ad id cum metu etiam, cui se sufficere existimat, accedat: tum per illud D. Thomæ 1. 2. quæst. 7. art. 2. Vnquisq; ea scire tenetur, sine quorum scientia non potest debitum actum recte exercere. Vnde omnes tenentur communiter scire ea quæ ad ipsorum statum & officium spectant: tum demum per illud D. Antonini 2. part. tit. 3. cap. 6. versus medium. Videtur pro regula sumi illud; quod quicumque ponit se ad aliquod exercitium publicum, ex quo potest aliis notabile damnum sequi verosimiliter, in persona & in rebus, propter magnam ignorantiam illius circa idem exercitium; quod inquam peccet mortaliter. Adde, & quod teneatur ad restitutionem damnorum inde secutorum, argumento Cap. fin. De iniuriis, & damno dato.

QUINTVM, quod ad idem in eodem requiritur, est debita intentio: ita vt Iudex ad sententiam ferendam non procedat ex odio, aut alia mala passione, sed potius ex amore, affectu iustitiæ. Cuius conditionis defectu, peccatum committi in iudicando, dubium non est. Tale erit vero, qualis fuerit affectus ille prauus quo Iudex mouebitur ad iudicandum. Sic Iudex per inuidiam occidens aliquem vere probatum latronem, peccato inuidiæ contra charitatem peccasse dicitur: non autem peccato homicidij contra iustitiam, quia ius habuit occidendi. Cæterum amor ille iustitiæ requirit, vt nihil contra eandem faciat; sed cuique tribuat quod suum est, secundum merita sententiam ferens, secusq; faciens grauius peccat peccato peruersi & iniqui iudicij, ex D. Thoma 2. 2. quæst. 60. art. 2.

658. **S**EXTVM est, puritas linguæ, & manus, qua abstineat, & à verbis iniurijs, ac contumeliosis, & à verberibus itidem iniurijs, atque à concussione: quæ tunc ab ipso committitur cum alicui comminatur, nisi hoc vel illud des, aut facias, illud faciam, aut non faciam: adeo vt sententiam faciat venalem, danctio eam, quam alias non daturus erat, aut non dando, quam alias daturus erat: aut etiam differendo, quam non erat dilaturus, vel contra non differendo, quam erat dilaturus. Aduersus quam nequitiam auctoritates sunt expressæ sacrarum literarum, & sacrorum Canonum. Sic enim Iudicibus dicitur Deut. 16. Non accipies personam, nec munera: quia munera excaecant, & mutant verba iustorum. Iudex quod iustum est persequens. Et Ecclesiast. 20. Xenia, & dona excaecant oculos Iudicum, & quasi mutus in ore, auertit correptiones eorum. Præterea in Cap. Non licet, 11. q. 3. habetur ex D. August. ad Macedonium. Non licet Iudici vendere iustum iudicium: etsi liceat Aduocato vendere iustum patrociniũ, & Iuriconsulto rectum consilium. Et in præcedenti Cap. Qui recte, habetur ex D. Gregorio; Qui recte iudicat, & præmium remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat: quia iustitiam quam gratis imperitari debuit, acceptione pecuniæ vendidit, &c. Præterea expressis verbis habetur in Cap. Cum ab omni, De vita & honestate Clericor. quod nec iustum iudicium Iudici vendere liceat, & venales sententiæ, ab ipsis etiam secularibus legibus, reprobenentur.

659. **Q**UÆ tamen non obstant quin licitum sit Iudicibus, siue Ecclesiasticis, siue laicis, aliquid loco stipendij accipere, ratione officij, pro obligatione, qua se adstringunt ad illud exercendum; talis enim obligatio est quid pecunia æstimabile, etiamsi exercitium quo ea impletur, puta sententia prolatio, non sit vendibilis. Cum autem à lege, vel conuentione stipendium certum fuerit determinatum, nihil amplius

potest à litigantibus accipi: quia indebitum acciperetur, peccareturque contra iustitiam commutatiuam, cum obligatione ad restitutionem. Videnda sunt dicta in præced. lib. 60. cap. 11.

Nec item prædicta obstant quin cuius Iudici, tam Ecclesiastico, quam laico, & tam ordinario, quam delegato sit licitum accipere esculentia, & poculenta, quæ intra paucos dies consumi solent, nisi lege particulari id fuerit alicubi prohibitum. Nam id permittitur iure Canonico in Cap. Statutum, §. Intuper, De rescriptis in 6. & ciuili iure communi, in lege Solent, De officio Proconfulis, & in lege Plebiscita, De officio Præsidis. Notantque Angelus in verbo Iudex, §. 8. Syluest. eodem verbo 1. quæst. 8. dicto 2. Tabienfis eodem quoque verbo, num. 7. & Caietan. verbo Iudicis peccata, in fine.

Oportet autem ea esse moderata, & quæ soleant consumi paucis diebus; quorum numerus cum non sit designatus, arbitrio prædictis relictus est designandus, ex glossa ad cit. Cap. Statutum, verbo Paucis. Ac de duobus recte intelligi certum est, nec de pluribus est facienda interpretatio, nisi bene ponderatis circumstantiis, personarum præsertim, ex glossa eadem. Adde, debere dari ex mera liberalitate, nec villo modo, siue directe, siue indirecte extorta esse.

Alia autem munera accipi non posse, quoad Iudices Ecclesiasticos, habetur ex Cap. Cum ab omni, De vita & honestate Cleric. In quo licet expressa mentio sit tantum de Iudice delegato; ad ordinarium tamen extendi, ratio quæ ibidem redditur, satis ostendit: nimirum quod is sit beneficiatus, atque is cui datur beneficium cum iurisdictione, teneatur ius subditis reddere gratis; quandoquidem ab illis accipiens stipendium (cum aliunde sufficiens habeat) inique ageret. Hæc enim ratio perinde, ac etiam magis locum habet in ordinario, cuius beneficium de iure communi annexa est iurisdictione, quam in delegato illo, de quo expressa mentio fit in memorato Cap. Cum ab omni.

Quoad Iudices autem laicos, considerandum videtur, quid leges loci statuunt, aut ferat consuetudo rationalis, & tolerata à Principe, qui possit eam tollere si velit. Tolerata vero censeri potest, cum Princeps eam sciens non reprobatur puniendo, aut contrarium præcipiendo. Vt autem censetur rationalis, munera debent esse moderata secundum arbitrium prudentium, timoratorumque virorum. Quæ eadem ratio est iudicandi vtrum licite à Iudice accipiantur expensæ, quas fecit in victualibus, vectura, alijsq; similib. cum ad exercendum suum munus proficiscitur extra domũ suam. De his quæ recipiuntur à Iudicibus ratione sui officij, qui vult, poterit videre Summularios in verbo Iudex, & præcipue Angelum, à num. 8. ad 20. Syluestrum in 1. quæst. 8. 9. & 10. Tabienfis à num. 7. ad 20. ac Caiet. in verbo Iudicis peccata: itemq; D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 2. §. 8. & 9. ac Gabriel. in 4. diff. 15. quæst. 6. art. 2. litera F. & G.

CAPVT LV.

De officio Aduocati.

SVMMARIVM.

- 661 Laudabile est officium Aduocati, & conditiones requisitæ ad ipsum licite exercendum.
- 662 Illi non permittuntur Aduocati officio fungi, qui funguntur munere Iudicis, nec ij qui ad id sunt impotentes, siue interiori, siue exteriori impotentia.
- 663 Qui non permittantur ob indecentiam: ac primo de Religiosis.
- 664 De Clericis qui initiati sunt maioribus ordinibus, aut habent beneficium Ecclesiasticum.
- 665 De alijs Clericis.
- 666 Ratio iudicandi, peccante moraliter qui presumunt vsurpare officium Aduocati, à quo excluduntur.
- 667 Scientia requisita in Aduocato.
- 668 Obligatio restituendi quæ Aduocato incumbit, si per suam imperitiam perdat causam.
- 669 A quibus cauere debeat Aduocatus, sufficiens scientia instructus; & ad quam diligentiam teneatur.
- 670 Ea in quibus Aduocati fidelitas consistit.

- 671 Aduocati suscipiens causam iniustam peccatum & obligatio ad restitutionem.
- 672 Ignorantia inculpabilis excusat à tali peccato, & obligatione restituendi.
- 673 De eo ad quod Aduocatus tenetur qui causam quam initio putauit iustam, deprehendit esse iniustam, aut probabiliter dubitat an sit iusta.
- 674 De eo quod incumbit Aduocato, cum se causam iniustam defendere cognoscit.
- 675 De peccato quod Aduocatus committit exigendo mercedem amplioem quam iustam.
- 676 Quo cenferi debeat iusta.
- 677 Prohibetur Aduocatus pacisci de aliquota parte causa pro victoria.
- 678 Quando Aduocatus cui certa merces promissa est pro tota causa, possit totam accipere, non persequens totam ipsam causam ex iusto impedimento.

OFFICIUM Aduocati commendatur in lege Laudabile, Cod. de Aduocatis diuerforum Iudicum, his verbis, Laudabile, viteque hominum necessarium aduocationis officium, maxime principalibus præmiis oportet remunerari. De eo agunt D. Thomas 2. 2. quæst. 71. ac ibidem ipsius interpretes, & Sotus lib. 5. De iustit. & iure, quæst. 8. Gregor. à Valent. disput. 5. quæst. 15. Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 28. & duobus sequentibus. Toletus in Instruct. Sacerdot. lib. 5. cap. 60. & alij recentiores; & ex antiquioribus, præter Summulanos in verbo Aduocatus, D. Anton. 3. par. tit. 6. cap. 1. & 2. & Gabriel in 4. distinct. 15. quæst. 6. art. 2. versus finem. Pro iudicio autem de peccatis nobis proposito consideranda sunt conditiones requisite ad idiplum officium licite exercendum, quæ sunt potissimum quatuor, permisso, scientia, fidelitas, & iustitia.

De permissione requisita ad officium Aduocati licite exercendum.

SECTIO I.

NON omnes admitti ad exercendum Aduocati officium, sed aliquos ab eo exercitio repelli, notatum est à D. Tho. in cit. q. 71. art. 2. De qua re pro illius declaratione in ordine ad proxima, subiicemus aliquot documenta.

PRIMUM est. Eum qui in causa aliqua Iudex est, aut assessor, prohiberi officio Aduocati fungi. Hoc habet Sylu. in verbo Aduocatus, quæst. 2. dict. 4. Et probat: quia non licet in eadem causa duo officia exercere, 4. quæst. 4. cap. 1. & 2. ubi textus est expressus.

SECUNDUM est, quod D. Thom. loco cit. attigit. Ex numero eorum qui non sunt Iudices, quosdam diuibus de causis non permitti munere Aduocati fungi; vna est, impotentia, siue interior, siue exterior, & altera, indecentia. Illi autem, qui impotentiam interiori non permittunt, sunt furiosus, tanquam non habens mentem sanam; tum impubes, qui ætatis defectum non habet vsum rationis perfectum sufficienter ad debite iudicandum de causæ meritis (qua etiam de causis videntur mulieres à tali officio exclusæ) tum hæreticus, & quicumque alius de aliquo graui crimine in iudicio condemnatus: quia is non est præsumendus in aliorum negotiis iustitiam exercere velle, qui neglexerit eam erga Deum, ac seipsum exercere. Habetur istiusmodi prohibitio, 3. quæst. 7. cap. Infames, & in cap. 1. & 2. antecitatis. Qui autem non permittuntur ob impotentiam exteriori, sunt furdi, & muti, vt D. Thomas ibidem expressit, rationem tangens, quod tales careant sufficienti sensu exteriori, sicut furiosus, & pueri sufficienti sensu interiori, ad tale officium obeundum. Qui vero non permittuntur ob indecentiam, sunt tum Religiosus, 16. quæst. 1. Cap. Monachi. 2. Cuius prohibitionem extendi ad omnes Religiosos constat ex cap. Ex parte, De postulando: cum etiam clericus maioribus ordinibus initiatus; & qui minoribus quidem tantum, sed habens beneficium Ecclesiasticum, ex cap. 1. & vltimo de postulando.

Tertium documentum est: quia necessitas tollit indecentiam, vt bene loco citato ait D. Thomas, tum Clericum, tum etiam Monachum necessitate exigente posse, ac Superiore precipiente, patrocinari in causis ipsis spectantibus ad Mo-

nasterium, ex citato cap. Monachi. Infamem item in necessitate idem posse pro se, ac pro sibi coniunctis, habetur ex cap. Infames, item citato. Pro pleniore intelligentia autem aduertenda sunt nonnulla. Primum est, quod Nauarrus habet in Comment. 2. De regularib. num. 66. licere Monacho pro alio vel aliis etiam coram Iudice seculari, postulare de Prælati sui iusta licentia: qualis esse tunc censetur, cum vel miseria personæ, vel gratitudo ei debita, vel magna necessitas Monasterij, vel grandis commoditas eiusdem, vel paruitas occupationis eam iustificauerit; non autem auaritia, aut ambitio suaserit. Quæ quando interueniant, addit ille, arbitrio prudentis relinquatur definiendum; argumento legis præm. ff. De iure deliberandi, & Cap. De causis, Extra, De officio delegati.

Secundum est; Sacerdotes (& multo minus Episcopus) iuxta Cap. Te quidem, 1. quæst. 1. non posse quidem coram seculari Iudice patrocinari; posse tamen (& à fortiori eos qui sunt ordinis inferioris) iuxta cap. finale De postulando, coram Ecclesiastico: tum pro se, tum pro personis sibi coniunctis coniunctione carnali vsque ad quartum gradum, quæ non possunt habere alium Aduocatum, aut saltem tam bonum; tum demum pro miserabilibus personis: quales sunt destituta auxilio, vt frequenter solent viduæ, pupilli, & pauperes, quos Ecclesia defendere debet, argumento capitis 1. & 2. distinctione 87. Ita habet Syluester in verbo Aduocatus, quæst. 2.

Tertium est, de quo alius citatus idem Syluester in sequenti quæst. 4. Clericos nondum Sacerdotes, constitutos tamen in sacris, aut Ecclesiasticum beneficium habentes, posse quidem in quatuor casibus proxime memoratis, patrocinari coram laico Iudice; sed tantummodo in negotiis Ecclesiasticis, siue quæ attinent ad personas, aut res Ecclesiasticas. In talibus enim sequendo forum Rei, licet in eis aduersus laicum litigare coram seculari Iudice, ex Capite Cum sit generalis, De foro competenti. Quod vero in negotiis, quæ nec ratione personæ, nec ratione rerum sunt Ecclesiastica, tali officio fungi iisdem Clericis non permittatur, habetur ex Cap. 1. De postulando; ubi Panormitanus numero 4. id notat. Atque quod nullo modo possint eodem officio fungi in criminalibus negotiis, seu quando poena sanguinis est imponenda, satis constat ex Cap. Sententiam, Extra, Ne Clerici, vel Monachi.

De cæteris Clericis idem esse dicendum in hac re, ac de laicis Nauarrus expressit in Commentario secundo De regularibus, num. 66. Neque obstat quoad criminalia periculum irregularitatis: cum illud subire non sit magis peccatum in eis, quam in laicis; ad quorum statum redire, est ipsis omnino liberum. Pro qua doctrina facit praxis illa communis, vt Confessarij nulum scrupulum inticiant iis; qui etiam aliquando fuerint in sinu clericali tonsura, nihilominus exercent non tantum in civilibus, sed etiam in criminalibus negotiis officia Iudicum, aut Aduocatorum, aut Procuratorum, aut Notariorum. Quanquam tamen ob notabilem indecentiam non esset quis permittendus sese talibus immiscere cum habitu, & tonsura clericali. Nam illa non videtur minor, quam ea, propter quam in Clement. 2. De vita & honestate Clericorum, §. Item, suspensio imponitur Clerico vestem virgatam publice portanti cum clericali tonsura.

Cæterum, quando fuerit dubium, an antedictis modis à patrocinando exclusi, audientes se ingerere ad eiusmodi muneris functionem, mortaliter peccent, circumstantias inspicere oportet, prudenter ex eo iudicando, vt rum tale quid factum sit cum aliorum notabili scandalo, aut cum detrimento temporali clientis ipso inuito, aut cum violatione obedientie in notabilem communitatis perniciem, ac bonæ in ea disciplinæ destructionem.

De scientia, & fidelitate requisita in Aduocato ad rite liciteq. fungendum officio suo.

SECTIO II.

QUOD scientiam debet Aduocatus in primis scire eius in quo versaturus est. Constat enim alienum esse a ratione, quemquam officium Aduocati suscipere, qui non sit ea scientia præditus, qua valeat sufficienter iustitia, & merita cau-

INAL
XIS
P
V

farum secundum iura cognoscere: nisi (vt Nauar. habet in Enchir. c. 25. n. 28.) Job defectum Iurisperitorum istiusmodi officio fungatur in tribunali, in quo patrocinatur mediocriter instructus lectione librorum sermone vulgati scriptorū. Et certe nemo est, quin satis videat talem audaciam, & temeritatem abominabilem esse, nō tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus: quia cum clientuli consilio Aduocatorū vtantur, siue in lite suscipienda, siue in suscepta dimittenda: stetq; eorū iudiciis & rationib. (imo Iudices iuxta allegata ab eis, & probata iudicare solent) turpissimum est quenq; tale onus suscipere sine sufficienti iuris notitia; præsertim cum illius fini talis defectus plane obstet, idq; in proximi perniciem. Ad eo vt taliter suscipiēs nequeat à culpa mortali esse immunis: tanquam is nimirum per quem causæ bona fide ei credite periclitentur, nec exitum speratum valeant habere.

668.

Imo vero perdens eam per suam imperitiam, non solum peccat mortaliter, sed etiam obligatur ad restitutionem damnorum omnium litigantib. secutorum, nisi iidem haberēt probe cognitam ipsius inficiam; tunc enim damnū sibi debent imputare, tanq; ij qui tacite in illud consentiunt. Quamquam tamen summa scientia non requiritur in Aduocato: sed sufficit mediocris, pro causarum & negotiorum qualitate. Adde, & pro hominum opinione: quia is qui doctior reputatur, seq; pro tali gerit, debet scientiam maiorem habere; alioqui nō erit immunis à peccato, & obligatione restituendi damnū, qd committetes ei causas suas, opinione ea decepti, passi fuerint iniquē, propter ipsius imperitiam iuris. Id quod notatum est à D. Anton. in 3. par. tit. 6. cap. 1. §. Quantum ad 1. & à Sylu. in verb. Aduocatus, q. 24. Et ratio est: quia ex cap. fin. De iniuriis; qui damni causam dat, damnū dedisse videtur.

Atq; hinc intelligitur (quidquid in contrarium dicat Caiet in verb. Doctoratus) mortaliter peccare eum qui non habens scientiam iuris sufficientem, gradum Doctoratus in iure accipit, prout Nauar. expressit in Enchir. c. 25. n. 55. per glossam ad Clem. 2. verb. Honorem, De magistris, & rationē D. Anton. 2. par. tit. 3. c. 5. §. 6. quod simplices auditō Doctoris nomine, ad talem accedant in dubiis: qui ne videatur ignarus, id respondet qd nescit, factus magister erroris, qui non fuit discipulus veritatis: sicque multoties fit, vt causam suam ei committentes, etiam si bonam iustamq; habeant, perdant tamen: cui periculo eos exponere, dubium non est peccatum esse de se mortale.

669.

PORRO, Aduocatus sufficienti scientia instructus tria cauere tenetur. Ac primo, ne sit præceps, sed consideratus in iudicando de causa, & in cōsultando, eamq; defendendo. Secundo, ne sophisticas opiniones, sed communes sequatur. Tertio, ne sit negligēs circa causæ cognitionem, & defensionem. Satis est autem in singulis causis diligentiam eam, & industriam adhibere, quæ prudentum, peritorumq; arbitrio censetur sufficiens pro ratione, & qualitate causæ. Qua in re notabiliter deficiens peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem damnorū que ex sua negligentia parti subsequuntur, iuxta Panorm. ad Cap. Ad aures, De ætate & qualitate, nu. 4. & 6. Ratioq; est: quia omnibus suscipientib. aliquod officium incumbit ex obligatione illud cum debita diligentia gerere. In particulari vero, quo modo Aduocatus debeat se habere, tum ad clientulam suam, tum ad Aduocatum partis aduersæ, tum ad Causæ Iudicē, qui volet, poterit videre apud D. Anton. 3. par. tit. 6. cap. 2. §. 1. & duobus sequentib.

670.

Quod attinet ad fidelitatem quam Aduocatus debet seruare, ea consistit in his. Primo, vt non adducat in medium leges falsas, vel reprobata doctrina afferat, vel leges bonas distorqueat in sensus falsos; quanq; in earum interpretatione sequi potest probabiles opin. Doctorum. Secundo, vt in patrocinando, iuxta leg. Quisquis, C. de procuratorib. non vtatur conuitiis, & maledictis, sed potius, vt par est, nitatur bonis iudiciis, veris legib. & probata doctrina. Tertio, vt nō instruat clientem ad iurandum falsum, vel falsas scripturas, aut testes falsos inducendos; neq; in grauamen aduersæ partis dilaciones quærat non necessarias. Ita expresserunt Syluest. verb. Aduocatus, q. 9. & Nauar. in Enchir. cap. 25. n. 29. Pro eoq; faciunt quæ habet Couar. lib. 1. var. resol. cap. 25. num. 1. & quod ait D. Thom. 2. 2. quest. 71. art. 3. ad 3. Aduocato defendenti causam iustam, licere prudenter occultare ea quibus impediri possit processus eius; nō autem licere ea aliqua falsitate vtī. Id quod

procedit ex D. Anton. 2. par. tit. 1. cap. 19. §. vlt. etiam si aliter victoriam obtinere non posset. Ratioq; est: quia nō sunt facienda mala, vt veniant bona, ad Rom. 3. neq; in debitis medijs vt licet, vt ad bonū finem deueniatur. Amen per tale peccatum nō incurrit obligationem ad restitutionem: cum, vt supponimus, causa quam sic peruerse defendit, sit iusta: neq; alteri in eo suum tollat. Quarto, vt non manifestet aduersario merita causæ sui clientis; alioqui enim tanquam præuicator putandus esset. Id quod locum habet etiam in casu, quo prius existimans causam esse iustam, postea deprehendit iniustam esse, ex D. Thom. in cit. art. 3. ad 2. Vbi & docet, quid tunc agere debeat; de quo dicemus in sequen. se. docum. 4. Ex tali autem manifestatione, prout habet Nauar. loco cit. oriri obligationem ad restitutionem, patet ex eo, quod per illam lædatur proximus contra iustitiam.

De iustitia requisita in Aduocato.

SECTIO III.

AD iustitiam in Aduocato requisitam duo pertinent: alterum, vt causa quam suscipit iusta sit: alterum, vt iusta mercede sit contentus. De priore notanda sunt sequentia documenta.

PRIMUM est, Aduocatum qui causam iniustam scienter suscipit, præbendo auxilium litiganti, siue vt litem vincat; siue vt causa ipsa differatur, siue vt faciat colligantem concordare, & inire pacta, ex quibus graue damnū is patiatur; nō tantū peccare mortaliter, sed etiam tenēti ad restitutionem; nisi illo pro quo patrocinatus est, quiq; cōmodum ex victoria iniuste obtenta accepit, eam faciat. Hoc probatur quoad peccatū: quia ex cap. 1. epist. ad Rom. Digni sunt morte non solū qui qd mortaliter malum est, faciunt: sed etiā qui facientib. consentiunt. Quoad restitutionem vero: quia ad eam tenentur, non tantū qui inferunt damnū: sed etiam qui cooperantur inferentib. iuxta cōmunem doctrinam de obligatione restituendi proueniēte ex participatione in iniusta acceptione. De qua egimus lib. 10. c. 9. Idem documentū tradens Caiet. in verb. Aduocatus, addit verum esse, non tantū qn causa principalis est iniusta: sed etiam quando ea habet aliquod iniustum caput, quod Aduocatus ipse assumit ad vexandum aduersarium: impediendo nimirum ne consequatur illud, quod ei iuste debetur, aut efficiendo, vt iudicium differatur vel perueratur. Fundamentum eius est, quod tali quoque ratione iniustitia committitur.

SECUNDUM documentū est, Aduocatum si quando ex ignorantia inculpabili tueatur causam iniustam, excusari vt à peccato, sic & à restitutione. Ratio est, quia quod fit ex tali ignorantia, cum non sit voluntarium, nec est peccatum: ac proinde nec iniustitia, in qua fundetur obligatio ad restitutionem ratione acceptionis iniustæ. Quod idem pari ratione dicendum est de cliente, qui bona fide putat se causam iustā habere: vt quia Aduocatus suus id illi asseuerauit, aut eum de iniustitia causæ non admonuit, prout debebat. Imo in talibus casibus clienti ipsi Aduocatus tenebitur restituere expensas, tanquam is, qui suo mendacio, aut sua dissimulatione perniciofa causam illis dedit.

TERTIUM documentum est, Aduocatum qui est taliter dispositus, vt quamcumq; causam, siue iustam siue iniustam defendere non vereatur; peccare quidē per eam malam animi affectionem: excusari tamen à peccato iniustitiæ, si adhibita diligēti examinatione causam iniustā defenderet: bona fide existimans esse iustam. Ratio est, quia ignorantia illius nō esset tunc culpabilis; sicut cōtingeret eam esse sibi debitā diligentiam in examinando non adhibuisse. Hoc habetur ex Caiet. in verb. Aduocatus, vers. Secunda, & vers. Quarta, atq; in 2. 2. q. 71. art. 3. Pro quo facit commune doctrina de ignorantia inuincibili tradita in præced. tom. lib. 1. cap. 3. Limitandū est vero, vt procedat tantum, cum quis est vir doctus, eruditusve sufficienter in iis quæ secundum statum suum scire tenentur. Nam nihil est cur excusetur inereditus; quandoquidem in tali negotio mala fide procedere inuenitur.

QUARTUM documentum est, Aduocatum statim ac cognoscit se causam iniustam suscepisse, teneri eam deserere, admonito cliente de illius iniustitia, ac suo vt liti cedat, vel cum aduersario cōponat, sine damno eiusdem, ac sine dolo, & vi illata, aut metu incusso ad extorquendum illius consensum.

sum in compositionem: quoadquidem talibus rationibus agendi committitur in iustitia. De qua si Aduocatus clientem suum non admonuit, prout potuit & debuit; peccauit, & incurrit obligationem ad restitutionem. Hæc est doctrina D. Thom. 2. 2. q. 7. art. 3. ad 2. & interpretum ipsius ibid. ac Soti lib. 5. de iust. & iure, q. 8. art. 3. ad 2. Greg. à Valent. 2. 2. disp. 5. quæst. 8. punct. 4. sub finem; Nauar. in Enchir. cap. 25. nu. 28. & Sammlariorum in verbo Aduocatus, Angel. §. 14. Sylu. quæst. 10. Tabiæ quæst. 13.

ADVERTE vero ex Nauarro eandem obligationem esse illius Aduocati, qui etiam si nesciat certo causam à se susceptam in iustitiam esse, magis tamen iniustam putat quam iustam. Ratio esse potest; quod tale quid putans, ex consequenti debeat putare ius aduersarij esse potius & melius, ideoque debere in fauorem eius ferri sententiam: quod quidem conari impedire, iniquum est. Quod si æque in vtramque partem dubitet ob varietatem opinionum virorum magnorum, vel ob diuersos intellectus legis, ex qua decidenda est causa; hanc licet ei ad finem vsq; prosecui, si clientis sufficienter admonitus ita voluerit, prout Nauar. addit. Et ratio potest esse, quod tunc neutri parti iniuria fiat tali prosecutione.

ADVERTE præterea ex D. Thom. ibid. (quod ceteri memorati approbant) Aduocatum deserentem causam à se susceptam tanquam iustam, sed postea cognita iniustam, non debere contrariæ parti manifestare eiuſdem causæ conditionem, nec suscipere illius patrocinium: quia censeretur præuicator, & clientis sui quædam proditor iuxta illud quod in Cap. Si quem poeniteat 2. quæst. 3. præuicator dicitur, qui aduersam partem adiuvat, pro diti causa sua. Id quod post Sotum Gregor. à Valent. bene limitat, vt locum habeat tantum quando non est causa sanguinis, aut magni momenti; seu qua agitur de alius vita, aut de membro abscindendo, aut de alia re que non multo minoris æstimatur quam mors, vt amissio omnium bonorum, perpetuum exilium cum dedecore maximo, deiectio de nobili statu; & sic de similibus. Ita vt illud D. Thomæ dictum referendum sit ad casus in quibus aduersæ parti innocenti tantummodo imminet periculum cuiusdam necessitatis communis & leuis: in qua subueniendi nõ esse obligationem, dici potest iuxta tradita de elemosyna in lib. 4. c. 20. sect. 4. vers. Secundo controuersum est. Confirmatur vero, pposita limitatio ex eo, quod tunc ad sit casus grauis necessitatis: in qua etiam si extrema non sit, obligatio datur subueniendi proximo, iuxta habitum ibid. in præced. sect. 3. vers. Tertio receptum est.

ADVERTE demum, in vsu eiusdem ppositæ limitationis, notam præuicationis repurgari debere interuentu aliquot conditionum. Prima est iam tacta, vt grauis necessitas innocenti vergeat. Secunda, vt aduocatus certo cognoscat causam esse iniustam. Tertia, vt nullum graue scandalum securum obstet. Quarta, vt fraterna admonitio præmittatur, qua accusator inducatur desistere ab incepto. Qui si nolit respicere, debeat sibi imputare periculum cui exponitur: quia in tali necessitate melior est conditio innocentis, iniuriam patientis, quam nocentis, illam inferentis. Quinta est, vt Aduocatus iudicet innocentem alioqui condemnatum iri, & speret se sua autoritate & testimonio ad liberationem illius profecturum.

De posteriori, quod pertinet ad iustitiam, in Aduocato requiritur, vt scilicet iusta mercede contentus sit, sequentia documenta noranda sunt.

QVINTVM igitur est, in militia togata, perinde ac in armata, locum habere illud quod militibus petentibus, quid facere deberent, D. Ioan. Baptista respondit Luc. 3. Neminem concutias, neque calumniâ faciatis, & estote contenti stipendijs vestris. Vnde intelligitur contra iustitiâ peccare Aduocatû, si mercedem amplioſam, quæ ei constituta sit, accipiat tanquam sibi debitam ex iustitiâ; pro quo videnda sunt dicta in lib. 10. c. 11.

Intelligitur etiam, quod vt Aduocatus ceseatur obligatus ex iustitiâ causam aliquam suscipere, mercedem iustam illi constitutam esse debere. Quod si iura præcipiant, vt pauperi à Iudice Aduocatus detur, id sic accipiendû est, vt si gratis ille patrocinari nolit, nec merces ei dari possit ab ipso paupere, eadari debeat ex arario publico, prout annotat Caiet. 2. 2. q. 71. ad art. 1. in fine. Item quantumuis Aduocatus recusans patrocinari constituto in extrema necessitate (vt ei qui plerumque est

capite, nisi eum defendat) aut in quasi extrema (vt ei qui spoliatus est bonis omnibus) aut etiam minore quidẽ illis, graui tamẽ (vt ei qui condemnandus est ad tritremes, aut ad publicam fustigationem ignominiosam) quantumuis inquam peccet mortaliter, iuxta receptam doctrinam de elemosyna à nobis traditam in 1. par. lib. 4. cap. 20. (Et satis confirmatur ex sententia, de qua Matth. 25.) excusatur tamen à restitutione damnorum ex tali peccato secutorû, eo quod non sit commissum contra iustitiâ, sed solum contra charitatem proximo debitam.

Quod aduerte verum esse, si tale officium exerceat solum pro arbitrato suo, vt passim fit, ad victum sibi querendum, remque familiarem augendam. Nam si à Principe, aut Republ. conductus esset, mercede assignata ad patrocinandum pro non valentibus ei mercedem soluere, peccaret contra iustitiâ; perinde ac medicus qui similiter conductus, omitteret pauperum curationem. Quod vero Caiet. ad cit. ar. sub initium, à mortali excusat Aduocatum recusantem patrocinari pauperi in graui necessitate, nõ extrema; admittit tamen in Aduocato, cui vltra operam quæ ei necessaria est vt lucratur ad statum suum conseruandum, nihil temporis & industria superest. Pro quo facit quod Sylu. habet in verbo Aduocatus, num. 11. Aduocatum teneri de sua scientia elemosynam facere miserabilibus personis, quæ defectu Aduocati causas suas perdunt, ita esse limitandum, vt excipiantur casus in quos oporteat ipsum ratione suæ paupertatis pro se lucrari, neque id possit patrocinando pro paupere sine mercede. Ratio vero est, quia ex doctrina communi de elemosyna, is tantum obligatur subuenire proximo in graui necessitate infra extremam constituto, qui habet superflua status: seu non necessaria sibi secundum suum statum.

SEXTVM documentum est. Si autoritate Principis certa merces taxata sit Aduocato pro certa causa, aut certa scriptura, & sic de alijs; ipsum non posse amplioſam aut exigere, aut accipere sine peccato, & obligatione restituendi quod amplius acceperit. Ratio est quia talẽ taxam iustam esse putandum est, nisi de contrario aperte constet; cum in dubio melior conditio sit Superioris, & maxime in re proposita tanquam Reipub. necessaria ad reprimendam Aduocatorum habendi cupiditatem; & ad consulendum clientibus, quos pudet parum dare, & auiditas vincendi extimulat ad multum dandum; unde facile fieri potest vt mercedes immoderate introducantur. Quæ quoniam non fuerint publica autoritate determinata, earum determinatio relinquitur prudentum ac timoratorum arbitrio. Quoniam illas constituunt quatuor potissimum ponderatis: quorum primum est grauitas causæ: minor enim merces sufficit pro causa leui & facili, quam pro graui & difficili. Secundum, labor suscipiendus in talis causæ patrocinio; minori enim minor, & maiori maior merces vt respondet, consentaneum est. Tertium, dignitas Aduocati: magni enim nominis Aduocato, vt habet Tolet. lib. 5. Instruct. Sacerd. cap. 60. maior debetur merces: si quidem illud nomen obtinuerit apud prudentes ex scientia & ingenio prestanti: non autem solum apud vulgus ex fastu externo, quo idem vulgus sæpe fallitur; prout satis indicantur aliqui per illos versus quos D. Anto. refert in 3. tit. 4. cap. 2.

Vir bene vestitus, pro vestibus esse peritus

Credatur à mille, quamuis idiora sit ille,

Si careat veste, nec sit vestitus honeste,

Nullus est laudis, quamuis sicut omne quod audis.

Quartum pòderandû, est cõsuetudo patriæ seu regionis in qua degitur, nõ irrationalis. Constitutû si igitur, nõ licere Aduocato quantã libuerit mercedẽ pro patrocinio suo exigere, sed ipsum debere contentû esse ea quæ præscripta fuerit à lege, aut prudentum arbitrio determinata, tanquam iusta.

SEPTIMVM documentum est. Aduocatum non posse pacificum cliente de aliquota parte causæ si vincat; nempe vt mediam, aut tertiam, aut quartam partem, & c. consequatur pro victoria. Ita enim statuitur in l. Sumptus, ff. De pact. ob eam rationem, ne Aduocati conentur per fas & nefas victoriã obtinere, atque adeo fraudibus faciendis occasio detur. Non esset tamen illicitum tale pactû absque illa conditione, si vincat, sed absolute factû, p iusta mercede, nõ habito respectu ad victoriã, h. e. siue vincat, siue nõ: quia tunc cessat illa occasio, putat ait Angel. in verb. Aduocatus, §. 15. Et confirmatur, quia in eo nihil amplius sit, quod committitur certa pecunie summa pro lite defendenda.

NAL
XIS
P. 11

678.

OCTAVVM documentū est. Aduocatum, cui certa merces pmissa fuit, posse totam accipere, tum qñ lite iam cepta clientulus ab ea desistit sua sola voluntate; tum qñ in fraudē illius idem clientulus cum aduersario cōponit; aut bona fide quidem id facit, sed ipsius Aduocati interueniente studio & industria: in quo casu æquiualeter præstat illud pro quo locata est ipsius opera. In illis vero priorib. cum paratus fuerit operam locatam exhibere, conductor similiter paratus esse debet constitutam mercedem soluere. Quod si cliens interuentu alterius, quā sui Aduocati iusta de causa composuerit, tunc consentaneum est eundem Aduocatum esse cōtentum parte, quæ sit iusta merces operæ ab ipso positæ.

VLTIMVM documentū est. Si Aduocatus causam ceptā deserat tanquam desperatam: idq; contingat, quia illius iniustitiam non bene præuidit ab initio, mercedem perdit, & ad restitutionem damnorum inde secutorum tenetur. Sin deserat, quia clientulus tibi desertioni causam dedit: vt quia aliquid male contra se confessus est; mercedem integram capere potest, quia nihil est qd ipsum cogat resilire à contractu ex quo ea debetur. Quod si nec sua, nec cliētis culpa causam deserat, vt morbo oppressus aut alio eiusmodi casu ad id compulsus, non perdet quidem salarium, quod fuerit de publico constitutum; argum. leg. i. §. Diuus, ff. De extraord. cognitionib. non accipiet tamen mercedem à priuato clientulo, pmissam, nisi pro rata temporis quo laborauit, sicut exigit cōmutatiuæ iustitiæ æquitas, seruanda in contractib. Istam distinctionem Syluest. ex Barthol. habet in verb. Aduocatus, q. 21. in duabus præced. ac duab. seq. cætera antedicta docens, & cum eo Tabienf. in cod. verb. n. 19. & sequent. ac ante vtrumque D. Anton. 3. par. tit. 6. cap. 2. §. 4.

CAPVT LVI.

De Procuratoris officio.

S V M M A R I V M.

- 679 In Procuratore ad exercitium debitum officij sui requiruntur permisso, scientia, diligentia, veritas, & quæ.
680 Iustitia in eodem requisita: tum respectu sui, tum respectu aliorum.
681 Responso ad dubium; An Procurator qui gratis aut modico pretio acta iudicialia obtinuit, possit à cliente exigere integram solutionem, & sibi usurpare.
682 Ad quid Procuratori teneatur is, cuius ille causam egit non conductus ab ipso.
683 Quando Procurator conductus ad causam aliquam procurandam, alium sibi substituens possit accipere aliquid de mercede constituta.

679.

CONDITIONES quarū defectu Procurator potest peccare in exercitio sui officij, sunt permisso, diligentia, scientia, veritas, & iustitia. Ac de permissione illud sufficit monere, easdem personas quæ repelluntur ab officio Aduocati, repelli etiā ab officio Procuratoris ob eandē rationes. Quod attinet ad scientiam, talis in Procuratore esse debet, qua sciat spectantia ad officium suum, perinde ac dictū est de Aduocato. Diligentia vero eiusdem talis debet esse, qua non solū præstet omnia quæ tenetur: sed etiam præstet suo tempore. Cæterum quæ tenentur præstare, sunt ista maxime. In iudicio necessarios terminos petere: appellare cum appellandū est, probare quod probandū est, respondere qd respondendum est, nec in aliis necessariis deesse. Atq; si per ipsius incertiam aut negligentiam clientulus damnum aliquod capiat, tenebitur ipsum resarcire, tanquam is qui causam illius dederit.

Ad hæc, veritatem Procurator habere debet: tum in se, tum etiam in suis clientulis. In se quidem, eadem ratione qua Aduocatus. In suis autem clientulis, vt nunquam inducat ipsos ad negandam veritatem eorum de quibus iuridice interrogantur, & multo minus inducat ad falsos testes producendos. Atq; secus faciens, damnnum quodcumq; aduersæ parti inde secutum fuerit, restituere tenebitur tanquam illius causa.

680.

Iustitiam deniq; idē habere debet: primo in ipsamet causa, ad eundem modum quo Aduocatus: nempe, vt non procuret in causa iniusta: ita vt si aliq; susceperit, resciscens talem esse, teneatur statim ac cognouerit, desistere ab ea. Deinde, vt non exigat, aut accipiat pretia horum laborum iusto ma-

iora; nisi forte excessus valde modicus sit: cum alioqui non liberaliter, sed inuite dari, satis intelligatur ex eo (vt Toler. lib. 5. de Instruct. sacerdot. c. 62. in fine habet) quod dantes talib. soleant eos appellare latrones. In quo et si reprehensibiles sint, tamen satis produnt animum suū, non dandi, si necessitas eos non compelleret. Tertio, vt non inducat partes ad iniquam concordiam, nec peruertat Iudicem, nec litem protrahat de industria, vt salariū magis accipiat. Quarto, vt non vsurpet sibi Aduocatum in preiudicium tum eiusdem, capiendo luctum attinens ad ipsum: tum clientulorum quos damnificare potest, non sciendo satis quod oportet. Vnde tanq; proximo faciens iniuriam, peccat cum obligatione ad restitutionem, vt loc. cit. non longe à fine expressit Toletus; declarans id contingere Procuratorib. qui cum sint exercitati, volunt suscipere defensionem quæ sunt Aduocatorum, ac postea rogant illos vt subscribant eis quæ gesserūt, tanquam gestis per eos, modicum soluendo pro subscriptione. Id quod illi acceptant, quia melius est illis lucrari modicum quam nihil.

Quinto, vt causam primo acceptatam, primo procuret; deinde vero alias posterius acceptatas, nec tot procurandas acceptet, quin possit singulas intra tempus debitū ad finem perducere: alioqui enim peccat, & tenetur ad restitutionem damnorum quorū est causa iniusta. Quamquam si rogetur acceptare, & manifestet quod nequeat eas tractare ante certū aliquod tempus verosimiliter determinatū: ac nihilominus clientuli insitet vt acceptent, potest acceptare: cū volenti nō fiat iniuria. Sexto, vt debitū modo vtatur in procurando, id est, non petat terminos impertinentes, aliudve quidpiam simile faciat. Vltimo, in res. l.endis testib. non manifestet occulta crimina ipsorum, nisi talis manifestatio esset necessaria ad debilitandum eorundem testimonium, & causa sui clientis esset iusta. Imo & quando iusta est, ei nō licet manifestare crimina occulta, ex quorū manifestatione oriturū est testib. ipsis graue nocentū, & clienti non nisi leue euēcurum est ex ipsorū testimonio; lex enim charitatis exposit, vt graue proximi damnum pluri faciamus quam nostrum modicum.

Porro possunt hic aliquod dubia moueri quibus satisfacere oportet.

PRIMUM EST. An si Procurator acta gratis obtinuerit à Notario, vel Curie pro illis modicum soluerit: aut Aduocatum habuerit gratis, possit sibi vltra suum, retinere salariū iustum Notario, vel Aduocato debitū? Ad quod respondendum est distinctione. Si n. Aduocatus, aut Notarius, quod sui muneris est gratis faciat in gratiam ipsius Procuratoris, pretium debitū censetur eidem donatum in remunerationem receptorum beneficiorū, vel recipiendorum; ita vt naturaliter illis de honestate obligetur ad tantundem. Quod si idem (Aduocatus inquam & Notarius) nihil, aut modicum accipiant, non quidem debito respectu ad Procuratorem: sed quia sic ipsis placet ad Dei honorem, aliumve finem: Procurator stipendium ipsis debitum retinere non poterit; sed talis beneficentia ipsorum cedit in cōmodum clientis, cuius causa in iudicio tractatur. Quæ doctrina est Panorm. ad Cap. Finem litib. nu. 19. De dolo & contumacia. Et confirmatur à simili: quia emens nonne alterius si pro pretio minus iusto res illi detur à veditore, in illius (ementis inquam) gratiam; idem poterit sibi retinere quod deest ad iustum pretium cōplendum, tanquam sibi donatū: non autem si id ipsum factum sit alio respectu: vt quia venditor ipse sciuit emi pro ægroto, vel pro amico, vel pro Religioso: ex Nauar. in Ench. c. 17. n. 79.

SECUNDVM DVBIVM EST. An si litigans non conduxit Procuratorem, sed hic se ingressit in causa illius, possit post litem victoriam sibi retinere expelas quas fecisset Procurator conductus? Ad quod Panorm. in seq. n. 30. respondet, non posse; cum hac limitatione tamen, vt id locū habeat tantum, quando ille nihil damni inde accepit. Etenim quia iniustitia non patitur, vt quis ex beneficio damnnum reportet sine rationabili causa; si tali ex illo suo facto accidat damnnum aliquod, siue lucri cessantis, siue damni emergētis, ipse poterit in eius iustam cōpensationem tantum exigere de pretio quod Procuratori constituto soluendum fuisset, quantum ad eandem cōpensationem sufficit. Cur autem non possit absolute mercedem exigere, sicut procurator constitutus ratio esse potest, quod negotium alienum fuisse perit tantum ex charitate.

TERTIVM